

RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomagania szkół w rozwoju kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Porozumiewanie się w językach obcych – III etap edukacyjny

Opis kompetencji

Porozumiewanie się w językach obcych jest jedną z **ośmiu kompetencji kluczowych**, które w zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady¹ zostały wskazane jako niezbędne **do wyrównywania szans społecznych i możliwości zawodowych**.

Rozwijanie tej kompetencji może odbywać się w ramach lekcji języków obcych oraz innych zajęć prowadzonych w szkole.

Komunikacja w obcych językach opiera się w znacznej mierze na tych samych umiejętnościach co porozumiewanie się w języku ojczystym. Chodzi tu o zdolności do **rozumienia, wyrażania i interpretowania** pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

(rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) w odpowiednich kontekstach społecznych i kulturowych (edukacja, praca, dom i czas wolny) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Porozumiewanie się w obcych językach wymaga również takich umiejętności jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. **Stopień opanowania języka może być różny** w wypadku czterech kompetencji językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) i poszczególnych języków oraz zależny od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb lub zainteresowań jednostki.

Wiedza

Porozumiewanie się w obcych językach wymaga znajomości **słownictwa i gramatyki funkcjonalnej** oraz **świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka**. Istotna jest również znajomość **konwencji społecznych** oraz **aspektu kulturowego i zmienności języków**².

Umiejętności

Do niezbędnych umiejętności w komunikacji w językach obcych należą: **zdolność rozumienia komunikatów słownych, inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy** oraz **czytania, rozumienia i pisanie tekstów**, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Poza tym ważne jest właściwe **korzystanie z pomocy** oraz **uczenie się** języków również **w sposób nieformalny** w ramach uczenia się przez całe życie³.

² Tamże.

³ Tamże.

Postawy

Pozytywna postawa obejmuje **świadomość różnorodności kulturowej**, a także **zainteresowanie i ciekawość języków** oraz komunikacji międzykulturowej⁴.

Specyfika kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym

Rozwój ucznia w późnej fazie dorastania a rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych⁵

Młodzież na III etapie edukacyjnym przygotowuje się do podjęcia ról i realizowania zadań rozwojowych charakterystycznych dla osób dorosłych. Odbywa się to przez wykonywanie realnych zadań oraz pełnienie funkcji w różnych grupach i organizacjach. Nabywane w ten sposób doświadczenia umożliwiają odkrywanie i przyswajanie nowych kompetencji, wzbogacają obraz siebie, pozwalają na autoprezentację w grupie i zyskanie społecznego uznania.

Człowiek znajdujący się na granicy dorosłości ma potrzebę swobody działania, współdecydowania oraz wyboru ścieżek dochodzenia do obranych celów. Poczucie kompetencji i sprawstwa będą podnosiły jego samoocenę i motywację do realizowania wyznaczonych zadań. Młodzież w szkole ponadpodstawowej ma dość sprecyzowane zainteresowania, które chce rozwijać. Choć

⁴ Tamże.

⁵ K. Piotrowski, J. Wojciechowska, B. Ziółkowska, *Rozwój nastolatka. Późna faza dorastania*, [w:] A.I. Brzezińska (red.), *Niezbędnik Dobrego Nauczyciela*, seria I, *Rozwój w okresie dzieciństwa i dorastania*, t. 6, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 14.06.2016].

na tym etapie rozwoju rodzice wciąż pełnią ważną rolę socjalizacyjną, coraz ważniejsza staje się oferta społeczna otoczenia. To ona wyznacza kontekst dorastania społecznego. Okres ten jest znaczący dla kształtowania się tożsamości. Zachodzą wówczas dwa procesy: poszukiwania i badania poprzez eksperymentowanie oraz przyjmowania zobowiązań w wyniku podjętej decyzji. Poszukiwaniom możliwości zaangażowania społecznego i emocjonalnego mogą jednak towarzyszyć obawy, wątpliwości lub niepokój. Takie negatywne emocje często hamują lub wręcz uniemożliwiają podejmowanie zobowiązań i działanie.

Uczniowie na III etapie edukacyjnym mają też większą niż na II etapie kształcenia umiejętność refleksji i autorefleksji. W warstwie kognitywnej mają rozwiniętą zdolność myślenia formalnego, logicznego i abstrakcyjnego, potrafią analizować problemy, patrząc na nie z wielu perspektyw, oraz wyciągać wnioski. Większa jest także świadomość celu nauki, co pociąga za sobą większą motywację do uczenia się.

W procesie kształcenia ogólnego na III etapie edukacji szkoła powinna u uczniów formować postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu. Należą do nich: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, a także poczucie własnej wartości, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze oraz podejmowania inicjatyw. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest modelowanie postawy obywatelskiej w duchu poszanowania tradycji i kultury własnego narodu oraz szacunku dla innych kultur i tradycji.

Porozumiewanie się w językach obcych w zapisach podstawy programowej dla III etapu edukacyjnego⁶

W kontekście kształtowania kompetencji językowych na III etapie edukacyjnym kluczowe jest rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem obcym w mowie i piśmie w celach komunikacyjnych. Zakłada się przy tym doskonalenie wszystkich sprawności: recepcji ustnej i pisemnej, produkcji ustnej ciągłej lub w interakcji, produkcji pisemnej, mediacji oraz komunikacji niewerbalnej.

Specyfikę kształcenia kompetencji związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na III etapie edukacyjnym określają zapisy podstawy programowej. Poziom zaawansowania językowego określają poszczególne warianty podstawy dla III etapu edukacji.

Ogólnym celem kształcenia w zakresie języka obcego nowożytnego w szkole ponadpodstawowej jest:

- posługiwanie się w miarę rozwiniętym lub bogatym zasobem środków językowych;
- rozumienie typowych lub skomplikowanych wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- tworzenie prostych typowych lub płynnych, dłuższych wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- formułowanie krótkich, prostych i zrozumiałych lub tworzenie płynnych i zrozumiałych, dłuższych wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- reagowanie w formie ustnej i pisemnej w różnorodnych, także złożonych sytuacjach;
- ustne lub pisemne reagowanie na wypowiedzi w typowych sytuacjach adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej lub w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach.

⁶ Oprac. na podstawie: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

Podstawa programowa zakłada kształtowanie kompetencji wpływających na wszechstronny rozwój uczniów. Obok kompetencji językowych przewiduje ona **doskonalenie wielu kompetencji okołojęzykowych**, które warunkują efektywne porozumiewanie się w języku obcym. Są to: korzystanie ze źródeł informacji w języku obcym, dokonywanie samooceny, współpraca w grupie, stosowanie strategii komunikacyjnych, postawa otwartości i tolerancji oraz świadomość językowa.

Wspieranie uczniów w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym⁷

Metody nauczania języków obcych należy dostosować do **uwarunkowań rozwojowych oraz potrzeb kognitywnych i emocjonalnych** młodzieży na III etapie edukacyjnym. Powinny one umożliwiać zaspokojenie potrzeb kompetencji, autonomii i sprawczości, a więc stwarzać uczniom **przestrzeń do współdecydowania** o własnym procesie uczenia się i podejmowania za niego **odpowiedzialności**.

Osoby autonomiczne cechuje swoboda myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji, aktywne podejście do zadań, samodzielność w organizowaniu własnej nauki, innowacyjność, umiejętność wyszukiwania odpowiednich materiałów pomocniczych, duża motywacja do nauki oraz refleksja nad postępami w nauce. Aby zaspokajać te potrzeby metody nauczania powinny **uwzględniać tematykę zachęcającą do dyskusji, wymiany poglądów, skłaniać do refleksji i autorefleksji**, rozwijać **świadomość językową** oraz umożliwić **podejmowanie aktywnych działań** językowych odpowiadających zainteresowaniom

⁷ Oprac. na podstawie: *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001; D. Werbińska, *Proces uczenia się uczniów w liceum*, [w:] H. Komorowska (red.), *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, Warszawa 2011.

i potrzebom młodzieży. Należy także stosować **różne formy pracy** poprawiające sprawności receptywne oraz produktywne wymagające od uczniów kreatywności, pomysłowości oraz spontaniczności zarówno w kontekście językowym, jak i społecznym.

Zgodnie z zaleceniami podstawy programowej oraz na podstawie Europejskiego Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) kształtowanie kompetencji uczniów powinno odbywać się przez:

- stosowanie **interaktywnych form pracy** w nauczaniu języków obcych na tym etapie;
- wykorzystywanie **aktywizujących form i metod pracy** (m.in. praca w parach/grupach, metoda projektu, stacje zadaniowe, gry i zabawy językowe) oraz używania języka obcego jako narzędzia komunikacji na lekcji;
- oddziaływanie polisensoryczne, czyli umożliwienie **uczenia się języka poprzez wszystkie zmysły**;
- **integrowanie sprawności językowych** pod kątem realizacji celów komunikacyjnych;
- nauczanie **gotowych zwrotów** oraz regularne **wdrażanie i powtarzanie funkcji językowych** w połączeniu z rozwijaniem kompetencji społecznych (prowadzenie negocjacji, wyrażanie opinii, preferencji i życzeń itp.);
- **dostosowanie treści** do zainteresowań i potrzeb uczniów, m.in. z użyciem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i multimedialnych;
- budowanie **pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego** i motywacji do uczenia się języka obcego w perspektywie przyszłego rozwoju zawodowego;
- tworzenie **przestrzeni do współdecydowania** o własnym procesie uczenia się i podejmowania za niego odpowiedzialności;
- rozwijanie **swobody myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji**;

- kształtowanie wiedzy i postaw uczniów dotyczących **przynależności do różnych wspólnot** oraz **modelowanie zachowań** w stosunku do przedstawicieli innych narodowości i ich języków.

Profil kompetencyjny ucznia na III etapie edukacyjnym⁸

Profil kompetencyjny ucznia na tym etapie kształcenia obejmuje **znajomość środków językowych**, **rozumienie** oraz **tworzenie wypowiedzi**, **reagowanie na wypowiedzi** oraz ich **przetwarzanie** odpowiadające poziomom biegłości językowej wg ESOKJ od poziomu B1 do poziomu C1 (w nauczaniu dwujęzycznym), które wymagają od użytkowników języka samodzielności w posługiwaniu się nim.

Uczeń posługujący się językiem obcym na poziomie B1/B2 rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne. Potrafi porozumiewać się płynnie i spontanicznie oraz formułować przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne lub pisemne, wyjaśniać swoje stanowisko oraz rozważać wady i zalety różnych rozwiązań.

Wiedza

Uczeń:

- posługuje się **odpowiednim do poziomu zasobem środków językowych** (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym spełnienie wymagań szczegółowych każdego z wariantów podstawy programowej;

⁸ Opracowano na podstawie Ustawy z dn. 14 grudnia 2017 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 356) oraz *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2001.

- dysponuje **wiedzą o krajach** obszaru poznawanego języka oraz **o kraju ojczystym** z uwzględnieniem kontekstu interkulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, zna problemy pojawiające się na styku różnych kultur i społeczności;
- zna i rozumie w pogłębiony sposób **własną tożsamość** wynikającą z dziedzictwa historii i kultury swojego narodu oraz z uczestnictwa w różnego rodzaju wspólnotach;
- zna **wiele strategii uczenia się** (interakcyjnych, kompensacyjnych, metajęzykowych);
- zna i rozumie **najważniejsze elementy** związane z zagadnieniem **różnorodności i wielokulturowości**;
- ma **rozwiniętą świadomość językową** (np. dotyczącą podobieństw i różnic między językami) opartą na pluralistycznych podejściach do języków i kultur: otwarciu na języki (*awakening to languages*), interkomprehensji, zintegrowanych podejściach dydaktycznych do uczenia się wielu języków oraz podejściu międzykulturowym.

Umiejętności

Uczeń:

- posługuje się **zasobem środków językowych** (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiającym rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z poziomami ESOKJ i wymaganiami szczegółowymi każdego z wariantów podstawy programowej dla poszczególnych typów szkół ponadpodstawowych;
- **rozumie i przetwarza teksty** słuchane i pisane zgodnie z poziomami ESOKJ oraz podstawą programową dla III etapu kształcenia;

- **tworzy wypowiedzi ustne i pisemne** oraz podejmuje działania interakcyjne w języku obcym, odbiera ze zrozumieniem złożone wypowiedzi, tworzy i przedstawia umiarkowanie złożone wypowiedzi w języku ojczystym, który jest bazą do budowania kompetencji posługiwania się językiem obcym;
- potrafi **analizować, selekcjonować i łączyć** umiarkowanie złożone informacje z różnych źródeł w języku obcym;
- planuje **własny proces uczenia się**, dobierając przy tym właściwe strategie (interakcyjne, kompensacyjne, metajęzykowe) oraz wykorzystując odpowiednie zasoby, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne oraz wybrane podejścia pluralistyczne do uczenia się języków;
- **monitoruje** własny proces uczenia się, wykorzystując różne narzędzia samooceny;
- **planuje własne uczenie się** odpowiednio do swojego zaawansowania w realizowanym programie kształcenia z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju;
- **dokonuje wyborów** dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju w obszarze kształtowanie kompetencji językowej;
- **współdziała w grupie**, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych, w tym różnojęzycznych i międzykulturowych.

Postawy

Uczeń:

- wykazuje gotowość do **podejmowania działań interakcyjnych** w językach obcych;

- dąży do **wzmacniania swojej autonomii** i jest gotów do stopniowego **przejmowania odpowiedzialności** za swój proces uczenia się;
- wykazuje **ciekawość poznawczą** i jest otwarty na inne kultury;
- jest gotów do kształtowania **właściwej kultury komunikowania się** w różnych kontekstach oraz do partnerskiego dialogu i współdziałania.

Profil kompetencyjny nauczyciela

Profil kompetencyjny nauczyciela rozwijającego u uczniów kompetencję porozumiewania się w językach obcych na III etapie kształcenia

Wiedza

Nauczyciel:

- rozumie, **na czym polega** oraz **w jakich działaniach i zachowaniach przejawia się** kompetencja dotycząca porozumiewania się w językach obcych;
- rozumie **potrzebę kształtowania oraz wpływ kompetencji** porozumiewania się w językach obcych na przyszłe sukcesy życiowe i zawodowe uczniów;
- zna **treści podstawy programowej** kształcenia ogólnego zarówno dla II etapu kształcenia (szkoły podstawowej), jak i III etapu edukacji, potrafi wykorzystać je w planowaniu oraz realizacji procesu dydaktycznego i wychowawczego;
- zna **wyzwania rozwojowe** uczniów;

11

- zna i rozumie zasady obowiązujące w **pluralistycznych podejściach** do nauki języków i kultur: otwarciu na języki (ang. *awakening to languages*), interkomprehensji, zintegrowanych podejściach dydaktycznych do uczenia się wielu języków oraz podejściu międzykulturowym.

Umiejętności

Nauczyciel:

- stwarza uczniom **możliwości kształtowania kompetencji** porozumiewania się w językach obcych we wszystkich jej wymiarach;
- zna i stosuje **metody i formy pracy** służące kształtowaniu tej kompetencji zarówno podczas lekcji, jak i w innych sytuacjach edukacyjnych oraz wychowawczych, adekwatnie do wieku rozwojowego uczniów;
- wykorzystuje **strategie i metody nauczania**, które prowadzą do kształtowania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- potrafi pokazać uczniom **atrakcyjność posiadania kształtowanej kompetencji** i jej znaczącą wartość w różnych aspektach życia i pracy;
- zachęca uczniów do **stosowania pluralistycznych podejść** do nauki języków i kultur;
- ustanawia i stosuje **jasne zasady zachowania**, umożliwiające tworzenie atmosfery zaufania, otwartości i wzajemnego szacunku oraz sam konsekwentnie ich przestrzega;
- potrafi wraz z uczniami **poddać refleksji efektywność stosowanych strategii** uczenia się i nauczania,

- **wspiera uczniów w uczeniu się**, informując ich konstruktywnie i rzeczowo, na podstawie wymagań i kryteriów oceniania, o ich osiągnięciach i postępach, a przy tym w sposób spójny odwołuje się do już nabytej wiedzy, umiejętności i postaw potrzebnych do dalszej pracy nad kompetencją;
- **indywidualizuje proces dydaktyczny** oraz **wspiera rozwój postawy autonomicznej** ucznia w procesie uczenia się języka obcego;
- **współpracuje w zespole nauczycieli** realizujących wspólne zadania i projekty, w tym projekty międzynarodowe, oraz podejmuje inicjatywy i działania służące otwieraniu się na inne kultury i języki;
- tworzy sytuacje wychowawcze i edukacyjne wymagające od uczniów **analizowania, selekcjonowania i łączenia** umiarkowanie złożonych informacji z różnych źródeł;
- umożliwia uczniom budowanie **tożsamości indywidualnej i grupowej** oraz **postawy etnorelatywizmu**.

Postawy

Nauczyciel:

- dba o **rozwój indywidualnych strategii uczenia się** w procesie uczenia się języków obcych;
- uwzględnia w procesie edukacji uczniów ich **potrzebę współdecydowania o przebiegu uczenia się** i daje możliwość **samodzielnego planowania** własnego uczenia się;
- jest otwarty na **nowe koncepcje nauczania** oraz gotowy do zmiany stosowanych metod pracy w wyniku zdiagnozowanych problemów;

- ustawicznie **doskonali swój warsztat pracy** oraz **własne umiejętności** posługiwania się nauczonym językiem;
- **własną postawą modeluje przestrzeganie zasad** właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach, partnerskiego dialogu i współdziałania.

Adresaci szkolenia

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni i trenerzy oświaty

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomagania szkół w obszarze kształtowania kompetencji kluczowej uczniów związanej z porozumiewaniem się w językach obcych.

Cele szczegółowe

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz w przygotowaniu uczniów do funkcjonowania w społeczeństwie i dorosłym życiu;
- uzasadnia potrzebę rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych i wpływ procesu uczenia się/nauczania na jej kształtowanie na III etapie edukacyjnym;

- wskazuje metody i technik uczenia się i nauczania służące rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych i określa warunki do ich realizacji na III etapie edukacji;
- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie;
- prowadzi wspomaganie szkoły/placówki w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania;
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;
- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół/placówek.

Tematy modułów

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji.

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie kształcenia.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako ważny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomaganie szkół.

Forma realizacji

Szkolenie *blended learning*

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – około 70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – około 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Okolo 20 osób

Treści szkolenia

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- analizuje założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu oświaty odpowiedzialnych za wspieranie szkół;

- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania szkoły: specjaliści ds. wspomagania, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;
- planuje wykonanie zadania polegającego na organizacji i prowadzeniu wspomagania trzech szkół w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Założenia kompleksowego wspomagania szkół.
- Etapy procesu wspomagania szkół: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomagania.
- Zasady działania sieci współpracy i samokształcenia.
- Zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania szkół.
- Wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenia pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.
- Znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły.
- Zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania: specjaliści ds. wspomagania, eksperta, dyrektora szkoły, nauczycieli oraz innych pracowników szkoły.
- Charakterystyka zadania dla uczestników szkolenia polegającego na wspomaganiu trzech szkół w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Hajdukiewicz M., Wysocka J. (red.), Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1270).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 29 września 2016 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. z 2016 r. poz. 1591).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Ustawa z dn. 1 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1985).
- Ustawa z dn. 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191).
- Ustawa z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59).

Więcej informacji dotyczących wspomagania szkół na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład, film.

Metody warsztatowe: analiza studium przypadku, metaplan, *World Café*, JIGSAW.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje pojęcie kompetencji;
- charakteryzuje kompetencje kluczowe zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie;
- wykazuje znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- analizuje zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- dowodzi ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;
- opisuje rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Kompetencje rozumiane jako wiedza, umiejętności i postawy.
- Kompetencje kluczowe w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego – definicje.
- Społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie.
- Kompetencje kluczowe a rozwój intelektualny i psychomotoryczny ucznia.
- Wpływ kompetencji kluczowych na sprawne funkcjonowanie absolwentów poszczególnych typów szkół w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek.
- Ponadprzedmiotowy charakter kompetencji kluczowych.
- Rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
- Zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, *Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i szanse dla polityki edukacyjnej. Raport Eurydice*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012 [online, dostęp dn. 30.08.2016].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977 z późn. zm.).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: wykład, prezentacja.

Metody warsztatowe: analiza dokumentów, dyskusja, quiz, piramida priorytetów.

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na III etapie kształcenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje poziom rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym;
- wyjaśnia znaczenie rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych w procesie edukacji szkolnej i w dorosłym życiu;
- na podstawie badań ogólnopolskich i treści podstawy programowej wskazuje kierunki kształtowania kompetencji uczniów dotyczącej porozumiewania się w językach obcych;

- charakteryzuje główne zagadnienia dotyczące różnojęzyczności i międzykulturowości, w tym podejścia pluralistyczne do języków i kultur: otwarcie na języki, podejście międzykulturowe, interkomprehensję i zintegrowane podejścia dydaktyczne do uczenia się języków.

Szczegółowe treści

- Istotne elementy definicji porozumiewania się w językach obcych⁹ kształtowane na III etapie edukacyjnym:
 - sprawność porozumiewania się w języku ojczystym jako baza kompetencji porozumiewania się w językach obcych (rozumienie, wyrażanie, interpretowanie myśli, pojęć i faktów);
 - sprawność w posługiwaniu się językiem (słownictwo, gramatyka funkcjonalna, typy interakcji, konteksty posługiwania się językiem);
 - sprawność komunikacyjna i umiejętności mediacyjne, w tym komunikacja niewerbalna i znaczenie mowy ciała w kontekście różnych kultur i języków;
 - konwencje społeczne i konteksty kulturowe;
 - nastawienie do nauki języka (pozytywne podejście do procesu uczenia się, ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej, w tym otwarcie na języki jako jedno z podejść pluralistycznych).
- Kompetencje ogólne i językowe kompetencje komunikacyjne według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.

⁹ Oprac. na podstawie definicji kompetencji kluczowych zawartych w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji.

- Znaczenie kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym dla dalszych losów ucznia:
 - Na jakiej bazie budujemy? Kompetencje po zakończeniu II etapu edukacji;
 - Do czego zmierzamy? Na czym uczeń powinien zakończyć kształtowanie kompetencji związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na III etapie edukacyjnym;
 - Jaka jest perspektywa? Znaczenie kompetencji porozumiewania się w językach obcych w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Porozumiewanie się w językach obcych w polskiej szkole w świetle badań edukacyjnych.
- Profil kompetencyjny ucznia i profil kompetencyjny nauczyciela na III etapie edukacji w kontekście zapisów podstawy programowej jako kierunku wspomagania szkół.
- Czynniki sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych, m.in.
 - strategie nauczania oraz metody i formy pracy dobrane odpowiednio do etapu rozwojowego;
 - współpraca nauczycieli;
 - praca wychowawcza;
 - środki dydaktyczne, w tym narzędzia TIK, w procesie edukacji językowej.

Zasoby edukacyjne

- [Badanie European Survey on Language Competences](#) [online, dostęp dn.17.06.2016].

- Badanie uczenia się i nauczania języków obcych w gimnazjum [online, dostęp dn. 18.09.2016].
- Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- Nauczanie wielojęzyczne, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Rozwijanie sprawności receptywnych, „Języki Obce w Szkole”, nr 1/2016. [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Rozwijanie sprawności produktywnych, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2016 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji z dn. 22 grudnia 2015 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 64).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4 (Dz.U. 2016 poz. 520).
- Europejskie Portfolio Językowe: wszystkie wersje on-line dla różnych grup wiekowych wraz z przewodnikami do pobrania [online, dostęp dn. 07.10.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja wyników badań IBE.

Metody warsztatowe: analiza podstawy programowej, dyskusja, metoda profil szkoły, opracowanie narzędzi diagnostycznych.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje przebieg proces uczenia się;
- określa czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań;
- uzasadnia znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się;
- identyfikuje czynniki związane z organizacją pracy szkoły, które sprzyjają procesom uczenia się;
- wskazuje związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- łączy wiedzę na temat uczenia się z wiedzą dotyczącą procesowego wspomaganiu szkół.

Szczegółowe treści:

- Przebieg procesu uczenia się:
 - etapy procesu uczenia się – od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji;
 - rozwój prostych oraz złożonych umiejętności (np. na podstawie taksonomii celów wg B. Blooma) jako warunek skutecznego nauczania.
- Czynniki wpływające na proces uczenia się:

- podmiotowość ucznia w procesie uczenia się;
 - znajomość metod i technik służących poznaniu własnych strategii uczenia się;
 - łączenie wiedzy (nowej z dotychczas zdobytą, wiedzy z różnych dziedzin) i hierarchiczne jej porządkowanie;
 - praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole oraz codziennym życiu;
 - wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się;
 - możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji.
- Środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:
 - relacje nauczyciel–uczeń;
 - praca zespołowa;
 - metody pracy nauczyciela;
 - indywidualizacja nauczania;
 - organizacja przestrzeni szkolnej.
 - Proces uczenia się drogą do kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów:
 - wiedza o przebiegu procesu uczenia się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły;
 - monitorowanie procesu uczenia się jako istotny element wdrażania zmian służących kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Borek A., Domerecka B., *Dobrze zorganizowana aktywność i bierność*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Dumont H., Istanc D., Benavides F., *Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Ligęza A., Franczak J., *Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach? Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Marzano R.J., *Sztuka i teoria skutecznego nauczania*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2012.
- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998.
- Schaffer D.R., Kipp K., *Psychologia rozwoju. Od dziecka do dorosłości*, Harmonia, Gdańsk 2015.
- Taraszkiewicz M., Plewka Cz., *Uczymy się uczyć*, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2010.
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki A., *Analiza niektórych danych w związku z wymaganiem Uczniowie są aktywni*, System Ewaluacji Oświaty [online dostęp dn.14.09.2016].
- Tędziagolska M., *W jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć?*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Rosenberg M., *Porozumienie bez przemocy*, Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2009.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: stacje zadaniowe, dyskusja, metoda 5Q, sześć myślowych kapeluszy de Bono.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wskazuje sposoby kształtowania u uczniów na III etapie edukacyjnym wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowania świadomości różnorodności kulturowej;
- przedstawia obszary pracy szkoły pozwalające kształtować u uczniów na III etapie edukacyjnym zdolność do podejmowania efektywnych działań w różnych obszarach życia;
- pokazuje sposoby i metody budowania konstruktywnych relacji uczniów z ludźmi, którzy są innej narodowości lub wyrośli w innej kulturze;
- interpretuje uwarunkowania osobowościowe oraz wskazuje sposoby budowania u uczniów umiejętności radzenia sobie z trudnościami i motywacji wewnętrzną;
- wyjaśnia, jakie umiejętności uczenia się, planowania i organizowania własnej nauki oraz poszukiwania źródeł informacji powinien zdobyć uczeń na III etapie edukacji, by w sposób skuteczny uczyć się języków obcych;

- wspiera nauczycieli w budowaniu kompetencji ogólnych uczniów w kontekście rozwijania u młodzieży kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Szczegółowe treści

- Działania podejmowane przez szkołę w zakresie kształtowania kompetencji międzykulturowej:
 - poszerzanie wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowanie świadomości różnorodności kulturowej;
 - rozwijanie umiejętności interpretowania i ustalania powiązań między zjawiskami kulturowymi, w tym z wiedzą o własnej kulturze, przez kreowanie aktywności uczniów na rzecz środowiska lokalnego, realizację projektów o zasięgu lokalnym, wolontariat na rzecz osób ze środowiska lokalnego, imprezy promujące kulturę regionu organizowane wg pomysłu uczniów;
 - kształtowanie postaw otwartości i ciekawości wobec innych kultur;
 - motywowanie do dialogu z przedstawicielami innych kultur przez realizację projektów międzykulturowych i międzyprzedmiotowych, międzynarodowe wymiany szkolne, wywiady/rozmowy z obcokrajowcami, organizowanie konkursów językowych i kulturoznawczych, zachęcanie uczniów do brania w nich czynnego udziału, angażowanie uczniów we współpracę z międzynarodowymi wolontariuszami, wspólne z uczniami organizowanie Dni Kultury i Języków, współpracę z instytucjami działającymi na rzecz edukacji językowej i międzykulturowej (np. British Council, Goethe Institut, Alliance Française, American Corner), ambasadami, uczelniami wyższymi;
 - współorganizowanie wraz z uczniami Europejskiego Dnia Języków, wycieczek, wyjść na wystawy;

- poszerzanie zasobów szkoły o materiały autentyczne (czasopisma, filmy, plakaty, książki, przedmioty) związane z obszarem nauczanego języka.
- Działania nauczycieli w rozwijaniu autonomii ucznia w procesie nabywania kompetencji porozumiewania się w języku obcym:
 - analiza programów nauczania, procesu lekcyjnego i realizowanych zadań pod kątem umożliwienia uczniom planowania własnego uczenia się, odpowiednio do zaawansowania językowego i z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju;
 - wdrażanie uczniów do planowania i organizowania własnej nauki oraz wprowadzania technik samodzielnej pracy nad językiem, np. przez wykorzystanie Europejskiego Portfolio Językowego, zapoznanie z różnorodnymi strategiami uczenia się języków obcych (kognitywnymi, afektywnymi, społecznymi);
 - poszukiwanie źródeł informacji o/w językach obcych przez odwiedzanie obcojęzycznych stron językowych, zachęcanie uczniów do poszerzania wiedzy z wykorzystaniem źródeł obcojęzycznych i prezentowania jej na forum klasy, czytania czasopism i książek w językach obcych;
 - budowanie postawy etnorelatywizmu w wymiarze umożliwiającym adaptację do odmienności;
 - stosowanie metod i form nauczania stwarzających przestrzeń do współdecydowania i przyjmowania odpowiedzialności przez wspólne ustalanie celów nauki, rozwijanie swobody myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji, dostosowanie treści do zainteresowań i potrzeb uczniów;

- wdrażanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego wspierających uczniów w dokonywaniu wyborów wynikających z perspektywy własnego rozwoju, w tym również w kontekście wykorzystania i rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- *Autobiografia spotkań międzykulturowych*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.
- Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Europejskie Portfolio Językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2006 [online, dostęp dn. 26.09.2016].
- Karpińska-Musiał B., *Międzykulturowość w glottodydaktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2015.
- Klimowicz A. (red.), Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2004 [online, dostęp dn. 01.10.2016].
- Nauczanie wielojęzyczne, „Języki Obce w Szkole”, nr 02/2015 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Pawlak M. (red.), Autonomia w nauce języka obcego – co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy?, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM, Poznań–Kalisz–Konin 2008, Repozytorium Uniwersytetu A. Mickiewicza [online, dostęp dn. 06.06.2016].
- Scenariusze zajęć nt. wielokulturowości i praw cudzoziemców, Helsińska Fundacja Praw Człowieka [online, dostęp dn. 03.09.2016].
- Wilczyńska W., *Uczyć się czy być nauczonym? O autonomii w przyswajaniu języka obcego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: analiza pola, gwiazda pytań, wirujące plakaty, rybi szkielet.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako ważny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- przedstawia metody i techniki nauczania języka obcego adekwatne dla III etapu edukacji, które kształtują kompetencję porozumiewania się w językach obcych;
- wspiera nauczycieli w gromadzeniu i analizowaniu informacji dotyczących skuteczności stosowanych przez nich strategii, form i metod pracy;
- interpretuje znaczenie ekspozycji na język, efektywnej korekty błędów językowych oraz zwiększania czasu przeznaczonego na swobodne wypowiedzi uczniów dla podnoszenia jakości nauczania języków obcych;
- mobilizuje nauczycieli do doskonalenia ich warsztatu pracy związanego z rozwijaniem u uczniów językowych kompetencji komunikacyjnych;
- inicjuje współpracę nauczycieli w zakresie dzielenia się dobrymi praktykami i obserwacji koleżeńskiej.

Szczegółowe treści

- Prezentacja metod i technik efektywnych w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym:
 - uczenie się poprzez nauczanie (LdL);
 - stacje zadaniowe;
 - projekty i miniprojekty językowe;
 - lekcja odwrócona;
 - debata oksfordzka;
 - dyskusja;
 - techniki dramy;
 - symulacje.
- Motywująca rola nowoczesnych technologii i mediów, nowe typy interakcji językowych oraz wykorzystanie aplikacji edukacyjnych i narzędzi interaktywnych odpowiednich dla uczniów na III etapie edukacyjnym, np.
 - eTwinning do rozwijania kompetencji językowych i międzykulturowych;
 - Hot Potatoes do tworzenia quizów w celu rozwijania kompetencji leksykalnej i gramatycznej;
 - Google Docs do wspólnego tworzenia tekstów w parach i grupach;
 - programy typu MS Movie Maker do edycji i tworzenia własnych materiałów audiowizualnych;

- podcasty do rozwijania sprawności rozumienia ze słuchu.
- Zbieranie informacji dotyczących kształtowania omawianej kompetencji podczas lekcji języka obcego:
 - analiza planów pracy dydaktycznej pod kątem kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
 - identyfikowanie wskaźników efektywnej lekcji (proporcje czasu mówienia nauczyciela vs ucznia, praca w parach/grupach vs lekcja frontalna, zadania motywujące do aktywności, komunikacji i współpracy, formułowanie instrukcji i poleceń, wspieranie uczniów w realizacji zadań, udzielanie informacji zwrotnej);
 - tolerancja dla błędu językowego, strategie korekty błędów wpisane w dyskurs lekcyjny (konwersacyjny wymiar korekty błędów językowych, autokorekta, korekta koleżeńska);
 - sposoby zbierania informacji dotyczących wdrażania uczniów w planowanie procesu własnego uczenia się odpowiednio do stopnia zaawansowania językowego.
- Promowanie form i metod pracy zespołowej nauczycieli, np. coachingu, tutoringu koleżeńskiego, współprowadzenia lekcji, sieci współpracy i samokształcenia.
- Wspieranie nauczycieli w planowaniu rozwoju zawodowego służącego doskonaleniu umiejętności kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - poszerzanie wiedzy na temat programów mobilności ponadnarodowych dla nauczycieli języków obcych, możliwościach uzyskania stypendiów i staży zagranicznych;
 - przedstawianie działalności przykładowych stowarzyszeń nauczycielskich i promowanie aktywności w stowarzyszeniach zrzeszających nauczycieli języków obcych;

- prezentacja działalności i zasobów dydaktycznych Centrum Języków Nowożytnych w Grazu;
- udział w szkoleniach organizowanych przez instytucje działające na rzecz podniesienia jakości kształcenia języków obcych.

Zasoby edukacyjne

- Dryjska M., Jak uczyć metodą stacji dydaktycznych? Charakterystyka metody i przykłady, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Fronkiewicz B., Kołodziejska J., *Obserwacja od A do Z. Praktyczne rozwiązania*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2011.
- Janowska I., *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2011.
- Karpeta-Peć B., *Otwarty, aktywny, samodzielny... Alternatywne formy pracy. Przewodnik dla nauczycieli języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- Metoda LdL. Zajęcia dydaktyczne, Ośrodek Rozwoju Edukacji [film wideo] [online, dostęp, dn. 31.08.2016].
- Niemiec-Knaś M., *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.
- Orłowska E., Uczenie się poprzez nauczanie – LdL, Lernen durch Lehren. Wskazówki do pracy metodą LdL [online, dostęp dn. 16.06.2016].

- Petty G., *Nowoczesne nauczanie. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2010.
- Tokarz D., Wykorzystanie narzędzi TIK na lekcjach języka angielskiego na przykładzie projektów eTwinning, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2012 [online, dostęp dn. 2.05.2017].
- Żylińska M., *Postkomunikatywna dydaktyka języków obcych w dobie technologii informacyjnych. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2007.

Stowarzyszenia nauczycieli w Polsce:

- International Association of Teachers of English as a Foreign Language IATEFL Poland [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Niemieckiego [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- Polskie Towarzystwo Neofilologiczne [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce PROF. EUROPE [online, dostęp dn. 31.08.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: LdL, stacje zadaniowe, giełda pomysłów, wymiana doświadczeń.

Moduł VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- ukazuje rolę środowiska szkolnego w motywowaniu uczniów do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- pokazuje, jak kształtować w szkole klimat społeczny, który wpływa na rozwijanie kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole ponadpodstawowej;
- ustala możliwości aranżowania przestrzeni szkolnej w sposób sprzyjający rozwijaniu wskazanej kompetencji;
- zna sposoby indywidualizacji nauczania oraz dostosowania wymagań do potrzeb i możliwości uczniów na III etapie edukacyjnym.

Treści szczegółowe

- Tworzenie atmosfery sprzyjającej skutecznemu rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych uczniów na III etapie edukacyjnym, np.
 - kreowanie efektywnych sytuacji edukacyjnych i budowanie poczucia bezpieczeństwa uczniów;
 - motywowanie uczniów do rozwijania własnej kompetencji komunikacyjnej poprzez udzielanie informacji zwrotnej i wspieranie uczniów w realizacji zadań;

- sposoby oceniania sprzyjające rozwijaniu kompetencji (m.in. strategie oceniania kształtującego);
 - relacje uczeń–nauczyciel, uczeń–uczeń jako czynniki modelujące wzorce komunikacyjne, w tym znaczenie informacji zwrotnej.
- Dostosowanie wymagań wobec uczniów do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych, w tym rozwijanie sprawności językowych w zależności od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia, potrzeb oraz zainteresowań uczniów.
 - Organizacja przestrzeni szkolnej i wyposażenie szkoły jako czynniki wpływające na rozwój kompetencji związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na III etapie edukacyjnym:
 - aranżacja przestrzeni w klasie, która wspiera językową aktywność uczniów (np. ustawienie stolików w sposób stymulujący dyskusję, pracę w parach/grupach) i ich aktywność poznawczą (materiały wizualne, mapy, wytwory pracy projektowej);
 - wyposażenie pracowni językowej/biblioteki szkolnej w materiały autentyczne stanowiące wytwory kultury danego obszaru językowego;
 - wykorzystanie różnych środków dydaktycznych do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych, np. tablicy interaktywnej, nagrań audio i wideo, materiałów dostępnych w internecie (słowniki, podcasty, audycje) oraz programów telewizyjnych i radiowych w językach obcych.
 - Rola osoby wspomagającej w tworzeniu środowiska przyjaznego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole ponadpodstawowej.

Zasoby edukacyjne

- Black P., Harrison Ch., Lee C., Marshall B., William D., *Jak oceniać, aby uczyć*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2006.
- Costa D. i in., *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2003.
- Harmin M., *Jak motywować uczniów do nauki*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Jaroszewska A., *Budowanie przyjaznego środowiska wspierającego efektywną naukę języków obcych. Poradnik nie tylko dla nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.
- Komorowska H., *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2002.
- *Ocenianie kompetencji językowych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 03/2015 [online, dostęp dn. 27.09.2016].
- Sterna D., *Uczę (się) uczyć. Ocenianie kształtujące w praktyce*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2016.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja wybranych stron internetowych i narzędzi TIK.

Metody warsztatowe: metoda 5Q, kaskadowy model diagnozy (diagnoza pogłębiona), SWOT – analiza potencjału szkoły w kreowaniu środowiska przyjaznego uczeniu się języków obcych, wymiana doświadczeń, giełda pomysłów.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- projektuje lub dostosowuje narzędzia diagnostyczne użyteczne w badaniu potrzeb rozwojowych szkoły;
- zna lokalną politykę oświatową oraz potrzeby grup zainteresowanych rozwijaniem kompetencji dotyczącej porozumiewania się w językach obcych;
- analizuje informacje niezbędne do formułowania celów rozwojowych oraz definiuje potrzeby szkoły na podstawie zebranych informacji;
- tworzy warunki przyjazne uczeniu się we współpracy, buduje pozytywne relacje i motywację uczestników procesu wspomagania;
- planuje działania ewaluacyjne, definiuje wskaźniki efektywności, formułuje wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych działań wspomagających.

Szczegółowe treści

- Diagnoza pracy szkoły w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - źródła informacji i danych o efektach pracy szkoły w aspekcie kompetencji porozumiewania się w językach obcych i możliwości ich wykorzystania w procesie wspomagania;
 - wykorzystanie wyników badań ogólnopolskich w procesie diagnozy szkoły nt. efektywności procesu nauczania języków obcych;
 - rola osoby wspomagającej na etapie diagnozy;
 - narzędzia diagnostyczne, np. kwestionariusze rozmów z uczniami, nauczycielami, rodzicami, schematy pracy grup fokusowych, kwestionariusze analizy raportów i dokumentacji szkolnej – tworzenie i dostosowanie;
 - warsztat diagnostyczno-rozwojowy jako element procesu diagnozy w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych przez uczniów.
- Planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - wykorzystanie informacji płynących z diagnozy do wytyczania kierunków działań i konstruowania celów;
 - metody planowania doskonalenia nauczycieli, wdrożenia działań i ewaluacji;
 - formy doskonalenia nauczycieli służące rozwojowi kompetencji uczniów związanej z porozumiewaniem się w językach obcych;

- odpowiedzialność nauczycieli różnych przedmiotów za realizację działań związanych z kształtowaniem kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
 - rola osoby wspomagającej na etapie planowania zmian.
- Wdrażanie zmian na etapie realizacji:
 - rola specjalistów i ekspertów w realizacji zaplanowanych działań;
 - praca zespołów nauczycielskich w procesie wdrażania zmian;
 - przekładanie doświadczeń szkoleniowych nauczycieli na codzienną praktykę szkolną;
 - utrwalanie zmian oraz nabytych umiejętności;
 - monitorowanie wdrożenia – techniki uzyskiwania bieżącej informacji zwrotnej jako stały element działań wdrożeniowych;
 - wsparcie szkoły przez osobę wspomagającą na etapie wdrażania zmian.
 - Realizacja działań wspomagających szkołę w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
 - Podsumowanie działań realizowanych w szkole:
 - metody i narzędzia podsumowywania i ewaluacji procesu wspomagania;
 - wspólna analiza wniosków i ocena efektów.
 - Sieci współpracy i samokształcenia jako forma działań pomocna w procesie wspomagania szkoły:
 - rola sieci we wspomaganiu i rozwoju zawodowym nauczycieli;

- metody pracy w sieci służące wspieraniu nauczycieli w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- Informacje dotyczące zasad prowadzenia wspomagania szkół i organizowania sieci współpracy i samokształcenia wraz z materiałami szkoleniowymi, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 30.09.2016].
- Bridges W., *Zarządzanie zmianami. Jak maksymalnie skorzystać na procesach przejściowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Kotter J., Rathgeber H., Mueller P., *Gdy góra lodowa topnieje. Wprowadzanie zmian w każdych okolicznościach*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008.
- Kordziński J., *Nauczyciel, trener, coach*, Wolter Kluwer, Warszawa 2013.
- Szlęk A. (red.), Pakiet edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 5. Analiza potrzeb, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [online, dostęp dn. 10.09.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: mapa źródeł informacji, drzewo decyzyjne, analiza SWOT, rybi szkielet, procedura U, wyznaczanie celów metodą SMART, profil szkoły – planowanie z przyszłości, gwiazda pytań, diagram Gantta, tworzenie narzędzi pomocnych w zainicjowaniu współpracy, m.in. scenariusza rozmowy z dyrektorem, praca nad scenariuszami, opracowanie bazy pytań kluczowych, koło priorytetów.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje, które powinna rozwijać osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół;
- określa swoje mocne strony, które wykorzysta, wspomagając szkoły;
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomagania szkół;
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomagania na czterech etapach:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły;
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły;
 - zaplanowanie form wspomagania i sposobów ich realizacji;
 - ocena przebiegu procesu wspomagania i efektów.
- Analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomagania:
 - stosunek do wspomagania jako zadania (relacja ja–zadanie);

- stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomagania (relacja ja–inni);
 - postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja–ja).
- Zasoby zewnętrzne jako pomoc dla osoby prowadzącej proces wspomagania.
 - Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji.
 - Plan własnego rozwoju w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół.

Zasoby edukacyjne

- Boydell T., Leary M., *Identyfikacja potrzeb szkoleniowych*, Wolters Kluwer, Kraków 2006.
- Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły, [w:] Hajdukiewicz M. (red.), *Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomagania. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 16.09.2016].
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE [online, dostęp dn. 16.09.2016].
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE [online, dostęp dn. 16.09.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: refleksja, autodiagnoza, planowanie, koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju.